

Izbaja
10. in 25. dne
vsakega meseca

Stoji za
celo leto 3 gld. —
pol leta 1 " 60
četrt " — " 80
(Posamezne štev.
15 kr.)

Naročnino
sprejema
uprava lista:
„Zaveza-Krško“

Oznaniła,
ikrat natisnena,
od vrste 15 kr.

Oznaniła in reklamacije
pošiljajo se
upravnistvu
v Maribor.

POPOTNIK.

Glasilo

„Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Izdajatelj in urednik:

M. J. Nerat, nadučitelj.

Odprište reklamacije so
poštne prosje.

Spisi in dopisi
pošiljajo se
urednistvu
v Maribor.

Pismom, na kate-
re se želi odgovor,
naj se priden
primerna poštna
znamka.

Na anonimne do-
pise se ne oziramo.

Neizplačana pisma
se ne sprejemajo.

Rokopisi
in na
seboj poslana knjige
se ne vračajo.

Deželna učiteljska konferencija v Ljubljani.

(Dalje.)

Tretja seja dne 3. septembra 1891.

Navzoči bili so vsi člani konferencije. Zborovanje počastili pa so preblagorodni gospod And. baron Winkler, deželni predsednik in člani c. kr. deželnega šolskega sveta gg. Murnik, Praprotnik in Zupan.

Ob določeni uri otvori gospod predsednik zborovanje. Ko se po prečitnem zapisniku 2. seje nekateri izrazi na opozorjenje gg. Senekovič-a in Lundra popravijo, obravnavati se je pričela 1. točka dnevnega reda. Da so gg. člani deželne konferencije znali o predmetih, kateri pridejo v 3. seji v razpravo, je stalni odbor dnevnih red pismeno naznanil s tem, da ga je nabil na vhodna vrata dvorane, v katerej se je vršilo zborovanje.

Referent gospod Gabršek pojasnil je v svojem govoru jako dobro olajšave, katere se dovoljujejo šolskim otrokom in karakterizoval vzroke, ki so vodili učno upravo, da je ustanovila današnjo „ponavljalno šolo“, katera se precej razlikuje od nekdanje stare ponavljalne oziroma nedeljske šole. Una uprava svojih določil o ponavljalnih šolah ni spravila v sklad z novimi šolskimi zakoni in zagadelj tudi ponavljalne šole nimajo tistih uspehov, kakor bi jih mogle imeti, da so urejene sedanjim šolskim razmeram primerno. V drugih kronovinah so sicer tudi ponavljalne šole, a ker so drugače urejene, so tudi uspehi, ki se dosežejo, zdatno večji. Posebno se odlikuje Goriška, kjer so „ponavljalne šole“ uprav uzorne. Govornik naglašja, da je sicer prava naloga učiteljske konferencije, izdelati učni načrt za „ponavljalne šole“ kranjske, a ker to ni mogoče, zbok nedostajanja v to neobhodno potrebne podstave in ker baš ti nedostatki ovirajo uspeh istotako „ponavljalne šole“, kakor tudi navadne ljudske šole plodno delovanje. Mej temi nedostatki omeniti je najprej izjeme, katere se dovoljujejo otrokom, da vstopajo v šole še le v 7. ali 8. letu, a v 12. vže zopet izstopajo. Vsi ti otroci pridejo potem brez razločka v ponavljalno šolo in le-ta ne more vspevati, ker so obiskujoči jo otroci zelo različnega predznanja, često celo taki, ki ljudske šole sploh nikdar videli niso. Tudi neredno obiskovanje „ponavljalne šole“ je vzrok, da niso uspehi dovoljni. Razmerje mej vsakdanjo in ponavljalno šolo ni določeno natanko, in to je glavni vzrok slabemu napredovanju v ponavljalni šoli. Treba bi bilo skrbeti za to, da bi otroci res šest let obiskovali ljudsko šolo in da bi se dognalo, kako ravnati z drugimi otroci, ki ljudske šole niso redno obiskovali in izvršili. Vse to se mora v ozir jemati, ako se hoče sestaviti dober učni načrt za ponavljalne šole. Najbolje bi pač bilo, da se uvede osemletno šolanje; gotovo se bode to kdaj tudi zgodilo, a zdaj je računati s faktičnimi razmerami. Izdado naj se

torej sedanjemu šolskemu zakonu izvršitvena določila, ki bi vse uredila, kar se dostaje ponavljalne šole. Odbor učiteljske konferencije zjedini se je, da predlaga v tej zadevi po poročevalci nastopno.

Da je moči vspešno izvrševati zakon z dne 27. aprila 1874 naj se določi:

1. Otroci, ki so bili v 7. ali 8. letu svoje starosti oproščeni šolskega obiskovanja, ali oni, ki v šestletnem obiskovanju šole niso dosegli učni smoter, naj hodijo tudi v 13. oziroma 14. letu svoje starosti v vsakdanjo šolo.

2. Otroci, ki so ljudsko šolo obiskovali 6 let in so dosegli učni smoter, naj hodijo v ponavljalno šolo v 13. in 14. letu in to v oni razred in oddelek vsakdanje šole, za katerega so sposobni in sicer le ob gotovo določenih dnevih in ako ne obiskujejo kake druge višje, obrtne ali kmetijske šole.

To velja tudi za ona mesta in trge, kjer hodijo otroci z dežele v šolo.

3. Napravijo naj se za take otroke, ki so spolnili svojo šolsko dolžnost — kmetijski tečaji.

4. Izpustnice se dajejo le koncem šolskega leta in le onim otrokom, ki so spolnili šolske dolžnosti.

Pri glavnej debati prosi prvi za besedo gospod Jerše. Ta pravi, da se ne strinja s predlogi poročevalcevimi in sicer zato ne, ker so v nekaterih krajih šolske občine tako velike, da imajo otroci v šolo po uro hoda, in ker se taki otroci ne morejo siliti v obiskovanje vsakdanje šole. V takih krajih hodijo otroci le po dvakrat na teden v šolo. Kam naj se uvrsté taki otroci? Govornik karakterizuje jako rezko vse nedostatke, kateri bi izvirali iz takih razmer, kakor jih predlaga poročevalec, ter nasvetuje, naj se določi za tiste učence, ki so vsakdanjo šolo zvršili, da se združijo pod jednim učiteljem, a to le oni otroci, ki so dosegli smoter ljudske šole, drugi naj pa odpadejo ali naj se pa uvrsté v tisti razred, v kateri bi spadali, ako bi bili dolžni obiskovati vsakdanjo šolo.

Gospod Šetina podkreplja poročevalčev govor s podrobnimi podatki ter navaja tudi novih vzrokov, zbok katerih ponavljalna šola ne vspeva. Največ sitnostij dela ponavljalni šoli to, da prihajajo v to šolo otroci, ki niso zadostili šolski svoji dolžnosti. Taki učenci silijo naj se v vsakdanjo šolo.

Poročevalec gospod Gabršek pritrjuje sicer prigovorom predgovornika gospoda Jerše-ta, a dokazuje, zakaj jih ni moči izvesti.

Specijalne debate so se vdeležili gg. Šuman, Senekovič, Linhart, Šetina, V. Zupančič, Levec, Bele in Zarnik, nasvetujoč z večine nebitvene stilistiške izpremembe, na kar so se vsi predlogi poročevalčevi vsprejeli jednoglasno.

Druga točka dnevnega reda bilo je poročilo gospoda Žumra „o načrtu za pouk drugega deželnega jezika“. Povod tej razpravi so učne uprave ukazi gledé na pouk drugega deželnega jezika na ljudskih šolah po Kranjskem. Govornik kritikuje te ukaze ter naglašá smoter temu jezikovnemu pouku, katerega konferencija ne sme izpustiti z vida pri sklepanji o tem učnem načrtu. Govornik dokazuje jako dobro, da vspeha, ki ga zahtevajo učne uprave ukazi, da si morajo otroci osvojiti nemški jezik v besedi in pisavi popolnoma, ni mogoče doseči ter predlaga:

1. Učni smoter za ta pouk je, da se učenci usposobijo za vsprejem v srednje šole, da si pridobé sposobnost v tem jeziku po potrebi se izražati in si pridobiti podlago za nadaljno izobrazbo v tem jeziku za potrebe v življenji.

2. Tvarina, ki je v sedanjem učnem navodilu navedena za prvo, drugo in tretje šolsko leto, naj se primerno na podlagi premenjenega pouka skrči v tvarino za tretje šolsko leto, v katerem se nemški pouk prične.

3. Ta učna tvarina velja tudi za obligatni pouk v slovenskem jeziku na nemških ljudskih šolah s potrebnimi v jeziku ležečimi premembami.

Gospod Thuma konstatuje, da dosedanji način pouka v nemškem jeziku nima onega uspeha, kakor ga zahteva učna uprava, ter predlaga, naj se prične pouk v nemškem jeziku vže v drugi polovici drugega šolskega leta.

Gospod Šetina se protivi predlogu g. Thume kar najodločneje in ga pobija izvrstno iz pedagoških razlogov.

Gospod Letnar nasvetuje, naj bo učitelju, ako je pred koncem drugega šolskega leta učni smoter popolnoma dosegel, dano na prosto voljo, v zadnjem četrtletji ponavljati učno tvarino ali pa začeti s poukom v nemškem čitanji in pisanji.

Gospod dr. Romih pobija predgovornika in priporoča predlog gospoda referenta; istotako gospod Ravnikar in prav dobro tudi gospod Abram.

Pri glasovanji zahteva gospod Šetina, naj se glasuje po imenih, kar se odkloni.

V specijalni debati se protivi gospod Koncilija predlogu, da se naj v 4. razredu poučuje računstvo v nemškem jeziku, ali kakor sedanji učni načrt zahteva, da si morajo učenci osvojiti tehničke izraze.

Gospod Šetina in gospod prof. Levec naglašata, da učne knjige niso v nikakem soglasji z učenim črtežem, a gospod prof. Levec stavi dodatni predlog, naj se naprosi deželni šolski svet, da preskrbi čim prej mogoče potrebne učne knjige za pouk v nemškem jeziku.

Gospod Gabršek želi, da se, kakor za pouk nemškega jezika, izpremeni tudi učni črtež za vse druge predmete tako, kakor je potrebam primerno, dotlej pa še z današnjim predlogom počaka.

Pri glasovanji vsprejme se predlog gospoda prof. Levca jednoglasno in istotako gospoda Gabrška predlog, ki se po nasvetu gospoda prof. Levca izpremeni tako, da se naj vsprejme učni načrt za nemški jezik, kakor ga predlaga odbor, gledé na učni načrt za vse druge predmete pa naj se naprosi deželni šolski svet, da ga določi in izda čim prej mogoče, oziraje se na nekdanji Pirker-jev črtež.

Zaradi pozne ure zaključí predsednik dopoludansko sejo in določi nje nadaljevanje na 3. uro popoldne.

Gospod Bezljaj je poročal o šolskih tiskovinah, katere bi bolje ustrezale dejanskim potrebam, ako bi se izpremenile tako, kakor uče vsakdanje izkušnje. Gospod poročevalec sestavil je v dogovoru z mnogimi drugimi veččaki take tiskovine ter jih je predložil konferenciji. Najbolj pomanjkljiva je bila doslej šolska matica, tako da natančnih statističkih podatkov ni moči sestaviti po njej. Po gospodu Bezlaju sestavljena matica ustrezala bi v tem oziru vsem potrebam in bila tudi učitelju dosti priročnejša od sedanje. Tudi gledé kataloga, razrednic, tednika, svedočb itd. itd. predlaga poročevalec jako praktične spremembe, katere vse je konferencija vsprejela jednoglasno.

Gospod Stiasny poročal je o pokončni pisavi, pri kateri je glavna stvar držanje telesa. Korenita razprava zadovoljila je konferencijo popolnoma in je le-ta vsprejela jednoglasno nasvet: Visoki deželni šolski svet naj priporoča vpeljavo pokončne pisave v šolah.

S tem je bil izrpel dnevni red in prišli so na vrsto samostalni predlogi, katerih je bilo mnogo, tako da je trajala seja do poznega zvečera.

a) Gospod Ribnikar predlaga: Z ozirom na veliko število učiteljev v vsakem okraji izmed katerih marsikdo oboli ali se drugam preseli, vsled česar pouk prestane, je silno potrebno, da se za vsak okraj nastavi namestovalni učitelj za začasno izpraznjena mesta in eventuelno za oskrbovanje ekskurendnega pouka. — Vsprejeto.

b) Gospod Ribnikar: Pisma, ki se tičejo osebe učiteljeve, naj višja šolska oblastva direktno v zaprtem kuvertu dostavljajo. Vže okrajne učiteljske konference so se za to večkrat oglasile. Vgled učiteljev trpi, ako se prej po šolski občini razglasi, kaj se je učitelju dopisalo. — Vsprejeto.

(Konec sledi.)

Priradopisni pouk v jednoraazrednicah.

(Pišeta ravnatelj Henrik Schreiner in prof. J. Koprivnik.)

(Dalje.)

VI. Močvirje.

Točka c. Močvirne rastline.

Kaj rase po močvirji, L? Različne rastline. Zakaj so se naselile po močvirji, B? Ker jim je treba mnogo mokrote. Katera izmed njih vže cvetě zgodaj spomladi, R? Kalužnica. Kakšne rasti je, C? Košate. Kako cvete, Z? Rumeno. Kaj si moramo zapomniti o njej, P? Da je strupena. Kalužnici je mnogokrat soseda povodna kreša. Kakšna so jena stebila, K? Bolj tanka in vitka. Kedaj cvete, J? Malo pozneje spomladi. Kako cveto, H? Belo. Čemu je povodna kreša, D? Daje okusno zelenjad. Katero močvirno cvetičico poznaš, U? Potočnico. Kakšne rasti je potočnica, A? Tanke, vitke in nežne. Kedaj cvete, L? Od pomladi do jeseni. Kakšen je jen cvet, S? Moder z žolto zvezdico na sredi. Čemu nam je potočnica, O? Jo trgamo ter jo v lepe šopke vežemo. Po močvirji raste tudi glen.*) Kje stoji cvetje, E? V listnih pazduhah. Kakšne podobe je, A? Skoraj lijakaste. Kakšno je po barvi. Bledo rudečkasto ali belo, Pomnite: Glen je strupena rastlina. — Med večje močvirne rastline je šteti povodno perunko.***) Kako visoka je, G? Blizu 1m visoka. Kakšnih trav je največ po močvirji, D? Trdih in ostrih. Kako se jim pravi, F? Šaši (šari). Kakšno listje imajo šaši, A? Dolgo in ozko, žlebató in na robu ostro kakor nož. Kaj se nam lahko pripeti, ako skušamo utrpati ali izpuliti šaš, R. Se lahko vrežemo na listih. Kje imajo šaši svoje cvetje, L? Na vrhu bilk. Kako stoji cvetje, I? V gostih klasih. Kakšni so klasi po barvi, U? Črno rujavi ali zelenkasti. Kedaj cvetó šaši, Ž? Pomladi. Kakšno seno dajajo šaši, R? Kiselo in rôdo. Katera domača živina pa ga le rada ima, H? Konji. — Kiselim travam prištevá se tudi mavčec. Po čem se posebno odlikuje, G? Po belem, dolgovolnatem in košatem klasji. — Po močvirji še vidimo mnogo preslice. Kakšna so jena stebila, V? Ravna in vitka. Kaj zapazimo na njih, K? Mnogo grčic. Kako stojé vejice, J? V vretencih. Kakšni so listi, R? Sedeči in obdajajo steblo in vejice. Kaj imajo nekatere preslične rastline na vrhu, S? Temneje ali svetleje rujav klas. Pomnite: V tem klasu se zaplodi zelenkast prah (tros), po katerem se preslica zaseva. So-li vse preslice jednake, A? Ne, jih je več vrst; nekatere so bolj vitke, druge bolj debele; nekaj jih je večih, nekaj manjših. Čemu so nam preslice, O? Ž njimi čistimo kovinsko posodo, kakor kotle, lonce, ponve, skledice, cinaste krožnike itd. Kaj rase med saši po močvirji, R? Mahovi. Kakšne barve so močvirni mahovi, A? Bledo zelene. Kako vplivajo mahovi gledé mokrote na gozd. Č? Sprejemajo deževnico in snežnico in jo polagoma spuščajo v zemljo ter storé, da so tla po gozdih vlažna. Pomnite: Po močvirjih pa delajo mahovi baš narobe. Oni vlečejo mokroto iz tal na-se in izpuhtevajo vodo; na ta način pospešujejo izsuševanje močvirja. (Se ponovi).

Katerih močvirnih rastlin smo se učili, A? Kalužnice, povodne kreše, potočnice. . . . Zakaj se nahajajo te rastline ravno po močvirjih, Š? Ker jim je obilo mokrote treba. Kaj bi se jim zgodilo, ako se močvirje posuši, V? Bi obnemogle, usahnile. Kakšne rastline bi se naselile tu namesto njih, E? Druge in sicer takšne, katerim ugajajo suha tla. Imenuj nekatere, D! Detelje, navadne trave, travniške cvetice.

*) *Gratiola officinalis*. **) *Iris pseudacorus*.

B. Višja skupina.

Prvi oddelek.

1. tečaj, 4. šolsko leto.

A. Pregledna tvarina.

Jesen			Zima			
Tedni	oktober	november	december	januvar	februvar	
1.	I. Sadunosnik. a) Deli sadnega drevesa, b) katero sadno drevje se nahaja po sadunosnikih, c) vrste sadnega drevja (pešknato, koščično, luščinasto, sadno drevje),	b) kako listje pada, i) opravila po sadunosniku v pozni jeseni.	III. Gozd. a) Gozd v zimski obleki; b) gozdne rastline sploh,	Obravnava o lisici in zajci.	b) kmetija, osebe, ki živé na kmetiji; človek gospodar domači živini.	—
2.	d) kako sadje zori, — popis raznovrstnega sadja,	II. Mlaka. a) Kateri deli se ločijo na mlaki, b) živali, ki so letale po leti okoli mlak, — preseljevanje ptic,	c) gozdne rastline po zimi (po leti zeleno, zmirom zeleno drevje in grmovje), vstrajna zeljšča, korenike, gomolji, čebuli, — jednoletnice — plodovi semena.	Obravnava o dihurji in srni.	c) Vas, vaščanje, njih opravila, zunanji deli človeškega telesa.	—
3.	e) škodljivci sadja (zdravo, pa črvido in piškavo sadje),	e) živali, ki so živele po leti po mlakah, prezimovanje,	Popis bora; primerja se smreki. Popis bršlina in mahů.	Obravnava o vrani (sivi ali črni) in strnadu.	d) Trg, tržanje, njih opravila, najvažniši notranji deli človeškega telesa, skrb za njihovo zdravje.	—
4.	f) kako se sadje spravlja in shranja, g) kako se sadje porabi,	d) rastline, ki so rasle po leti ob mlakah — promin rastlin, e) zamrznene mlake, drsanje po ledu.	d) Gozdne živali sploh, e) gozdne živali po zimi (živali brez zimskega spanja, živali z zimskim spanjem, prezimovanje gozdnih živali sploh).	IV. Dom, kmetija, vas, trg, mesto. a) Dom, družina,	e) Mesto, meščanje, jih opravila, človeški čuti in čutila, skrb za njihovo zdravje.	—

P o m l a d				P o l e t j e		
Tehni	marcij	april	maj	junij	julij	avgust
1.	V. Potok. a) Katere dele razločujemo na potoku : Strugo, desni in levi breg, izvir, iztočje. b) Kaj je v strugi: Pečevje, kamenje, prod, pesek, glina. c) Vpliv vode na pečevje, kamenje . . . v strugi, vpliv pečevja, kamenja . . . na tekočo vodo.	Popis postrvi in raka.	d) Rastline po ribniku: Lokvan (nymphaea), blatnik (nuphar), skrakon (potamogeton), vodna rosa, (lemna) okraški. Obravnava o blatniku.	VII. Vrt. a) Deli vrta, b) vrtna prst, obdelovanje vrtnne zemlje, napravljane in predelovanje komposta.	Obravnava o globovem belinu in poljskem polži.	d) Opravi la ljudij v tem času.
2.	d) Voda v potoku: Je tekoča voda, teče naglo ali počasi, je čista ali kalna, nizka ali visoka (povodenj); voda rožlja, šumi, hrušči; vodopadi, slapovi; valovi, vrtinci, tolmoni.	g) Človeške naprave na potokih: Jezovi, vodovodi, (na travnikih i. dr.), mlini, žage, brvi, mostovi. h) Korist poto kov in kako tudi lahko škodujejo: Dajejo ljudem in živalim vodo, redé ribe in rake, napajajo travnike, gonijo mline in žage; ako pa narastejo, prodirajo jezove in preplavijo doline.	e) Živali ob in po ribniku: Povodna podgana, gosi, race (domače in divje), pastaričice, velika kokoška, mala kokoška, belouška, žabe, močeradi, ribe, hrošči, obrobljen kozak, črni potapnik . . .), kačji pastirji, jednodnevnice, komarji, povodne stenice, povodni polži, školjke, pijavke.	c) Rastline na vrtu sploh. Kako se goji na vrtu zelenjad.	VIII. Polje. a) Deli polja, b) poljske rastline sploh (kulturne cvetice in pleveli).	Opravila ljudij.
3.	e) Rastline, ki rasejo ob potokih: Vrbe, jelše, trstje, šaši i. dr. Popis črne jelše.	VI. Ribnik. a) Deli ribnika: kotlovina, obali, blato na dnu, stoječa voda, jena gladina, pritok, odtok. b) Kako narašča blato na dnu ribnika.	Obravnava o ščuki in školki.	Obravnava o vrtni roži.	Obravnava o krompirji in stročnatem bobu.	—

P o m l a d				P o l e t j e		
Veliki	marcij	april	maj	juni	julij	avgust
4.	f) Živali, ki živé ob potokih in po potokih: Povodna rovka, povodna podgana, vidra, povodni kos, pastaričica, ledenar, divje race, belouška, žabe, ribe, povodne žuželke, raki, polži, črvi. Popis pastaričice.	e) Rastline ob ribniku: Trstje, šasi, rogoza, povodna perunka, potočnica, vodni trpotec (alisa). Obravnava o trstji.	f) Človek in ribnik: Človek ribnik napravi, zaplodi v njem ribe, se vozi v čolnu po ravni gladini, lovi po ribniku ribe, spusti vodo ter osnaži ribnik debelega blata, po zimi drsajo drsalcji po gladkem ledu, a pivovarji in medicarji režejo led in ga shranjajo v ledenice.	d) Živali na vrtu sploh. Obravnava o krutu.	e) Živali na polji sploh. Prepelica (ponavljanje), kapusov belin.	—

(Dalje sledi.)

Nove tiskovine k uradnim spisom ljudskih šol na Primorskem.

Pri letošnjih konferencijah — bodi-si okrajnih, ali krajnih — bila je na dnevnem redu tudi točka: o obrazcih uradnim spisom. Dozdaj smo imeli, kolikor nam je znano, na Primorskem uradne konferencije v treh okrajih. V goriškem in sežanskem okraji sprejele so se tiskovine brez ugovora, da se uvedejo s prihodnjim šolskim letom; v Tolminu pa je konferencija bila drugega mnenja; kajti kakor posnamemo iz poročila v „Novi Soči“, volila je odsek za popravo in preuredbo novih uradnih spisov.

Da so bili dozdanji uradni spisi — oziroma tiskovine — pomanjkljive, da je vladala v tem oziru nejednakost, da si je voditelj marsikaj napravljaj vsak po svoji volji, priznati moramo radovoljno. Potrebno je bilo torej, da se kaj stori v izboljšanje uradnih spisov, da se uredé v vsej deželi jednake tiskovine. Poleg tega bi bilo želeli, da bi se po vsem Slovenskem uvedle jedne in iste tiskovine, da bi ne bilo razločka med okraji, niti med deželami. V ta namen naj prinese „Popotnik“, glasilo vsega slovenskega učiteljstva, obrazce tiskovinam in navod, katerega je izdalo preslavno predsedništvo c. kr. deželnih šolskih svetov na Primorskem. Evo jih!

Navod o rabi uradnih spisov ljudskih šol na Primorskem.

V smislu § 83. šolskega in učnega reda in ukaza vis. c. kr. ministerstva za uk in bogočastje od dne 12. februarja 1884. št. 23.122 določujejo se z ozirom na dose-danje skušnje o spisovanji uradnih spisov

kakor tudi gledé upeljave novih učnih načrtov za ljudske šole sledeči uradni spisi:

1. Šolska matica.
2. Glavni katalog.
3. Razrednik (zamudnik) in tednik.

4. Zaznamek neopravičenih šolsk. zamud.
5. Opravilni zapisnik.
6. Matica šolske knjižnice.
7. Šolski inventar.
8. Šolska kronika.
9. Spričevala, in sicer:

- a) sporočilo,
- b) odpustno spričevalo,
- c) odhodno spričevalo,
- d) izpitno spričevalo za privatne učence.

Gledé na spisovanje teh uradnih spisov se naroča sledeče:

I. Šolska matica

je zaznamek vseh otrok, ki so po starosti dolžni šolo obiskavati.

Gledé na rabo šolske matice opazuje se:

Vže pred začetkom šolskega leta (med velikimi počitnicami) sestavi krajni šolski svet popis vseh otrok, ki so po starosti dolžni šolo obiskavati ne gledé na vero in domovje.

Otroci naj tam šolo obiskujejo, kjer bivajo njih roditelji, naj imajo tam domovno pravico ali ne. Ako otrok pred 6. letom vstopi v šolo, nima zaradi tega pravice izstopiti pred postavno določenim časom. Ako pripada šoli več vasij in delov, opisujejo se otroci vsake vasi skupaj, jeni delov in posameznih hiš. — V matico se dopišejo vsako leto le otroci, ki vstopijo v dobo šolske dolžnosti. Vpisati je dan in leto rojstva, vera (s kraticami) ravno tako materni jezik.

V 8. predal je vpisati datum, kedaj je otrok sploh začel obiskovati šolo. — V 9. predal se zaznamuje, katero šolo otrok obiskuje, in to tudi tedaj, ako se preseli. — V 10. predal se vpiše štev. 1, ako je otrok, bodi-si dušno ali telesno nezmožen šolo obiskovati. To naj se v opazki natančneje pojasni. — V 16. predal se vpiše, kedaj je bil otrok izpuščen, kakor tudi ako mu je bil mej šolskem letom dovoljen pred časom izstop, tako se da v predalih 8. in 16. razvidi ves šolski čas.

Število listov abecednega kazala se ravna po številu otrok kakor tudi po času, za kateri je matica namenjena. Vsakemu učencu se še pristavi stran šolske matice.

Število otrok se navede na naslovnem listu.

Zaznamek za šolo godnih otrok izroči krajni šolski svet voditelju šole koj pri začetku šolskega leta, da pregleda, ali so se vpisali vsi otroci. Proti roditeljem otrok, ki se niso vpisali, postopa postavno krajni šolski svet.

Dalje se posebej vpišejo:

1. otroci, ki okiskujejo zasebne šole,
2. ki obiskujejo tovarniške ali nadaljevalne šole ali pa se učé doma in
3. ki vsled duševnih ali telesnih hib ne morejo šole obiskovati.

II. Glavni katalog.

Glavni katalog je zaznamek šolo obiskujočih otrok.

Gledé na rabo glavnega kataloga je pomniti:

Glavni katalog spisuje šolski voditelj. Ta katalog mora biti primerno vezan in mora biti na naslovnem listu natančno zaznamovana šola, n. pr. meševita jednorazrednica itd. Tudi v glavni katalog se vpiše kakor v šolsko matico rojstni dan in leto, vera in materni jezik s primernimi kraticami.

V abecedno kazalo se vpišejo učenci v abecednem redu in se dostavi stran kataloga. Na naslovnem listu se zaznamuje razmerje šolo obiskavati dolžnih in šolo obiskujočih otrok. Za to se število za šolo dolžnih otrok povzame iz šolske matice.

Roditelji ali namestniki dolžni so v treh dneh pred začetkom šolskega leta svoje otroke všolati, in ako se ni to vže prej zgodilo, vpišejo se sedaj v zapisnik šolo obiskujočih otrok (glavni katalog).

Voditelj je dolžen poleg matice ali znamka šolo obiskavati dolžnih otrok, ki mu ga je izročil krajni šolski svet, vpisati vse otroke, ki niso všolani. Všolane otroke uvrsti učitelj, (na večrazrednicah konferencija) v razrede skupine in oddelke. V glavni katalog se tudi zabeleži izpust učenca in vpišejo redi izpustnega spričevala. V zadnji predal je vpisati dan, leto in število odpustnega (odhodnega) spričevala.

III. Razrednica.

Vsak učitelj mora za svoj razred spisovati razrednico, ki obsega dva oddelka: a) razredni katalog, b) tednik. Razrednica mora biti primerno vezana. Ta naj ima zadostno število pol za razrednico in tednik. — V razrednico se vpišejo otroci v abecednem redu po oddelkih, najprej dečki potem deklice. Tekoče število se piše posebej za dečke in posebej za deklice. Zamude se pišejo po poldnevih.

V 1., 2. in 3. šolskem letu jedno- do trirazrednic se klasifikujejo sledeči predmeti: vera, čitanje, pisanje, učni jezik, računstvo, petje, risanje, eventuelno: risanje, telovadba in ženska ročna dela.

Na višjih letnih stopinjah teh šol in na drugih šolah se sme začeti od III. razreda: zemljepis in zgodovino kakor tudi „prirodopis in prirodoznanje“ posebej klasifikovati, vendar se imajo redi postaviti v podobi lomka, n. pr. $\frac{2}{3}$ tako, da števec je red za zemljepis in prirodopis, imenovalac pa za zgodovino in prirodoznanje. V opazki je vpisati s koncem šolskega leta, ali je učenec sposoben za višji oddelek, skupino ali razred, ali ima ponavljati.

Gledé klasifikacije naj veljajo sledeča načela:

1. Pri pomikanju učencev v višje razrede in oddelke se mora v obče na to gledati, da učenci, ki so istočasno vstopili, se tudi istočasno pomaknejo v višji razred in oddelek, izvzemši tehtnih vzrokov.

2. Na večrazrednicah določuje konferenca, h kateri naj se povabi tudi gospod katehet, o pomikanju učencev v višji razred in oddelke, ker le ta je sposobna presoditi vse okoliščine, bodi-si gledé na individualnost učencev, kolikor tudi napredka, kar naj se posebej razpravlja v domači konferenciiji.

3. Pouk na nižjih stopinjah je podlaga vsemu sledečemu pouku; zato je strogo na to paziti, da se učni smoter doseže. Po tem takem bi moralo število ponavljajočih na srednji in zgornji stopinji biti vedno manjše, nego ono na nižji.

4. Prava razsodba o pomikanju učencev

je le mogoča, ako učiteljstvo natančno pozna učni načrt višjega razreda (oddelka), in to olajšava posebno harmonično delovanje učiteljstva dotične šole.

Vspeh v onih predmetnih, katerih snov se v višjih stopinjah dalje poučuje v koncentričnih krogih, naj se mileje sodi ko v drugih predmetih. Pri razvrstitvi učencev v razrede (oddelke) naj se ozira učiteljstvo tudi na starost učenca.

Pri presojevanju učencev je treba paziti da se učenčevi relativno boljši vspehi v predmetih klasifikujejo z 1 (prav dobro) itd. zato se ne more odobravati, da se v klasifikaciji celega razreda niti jedna jednočka (prav dobro) ne nahaja.

Gledé na privatne izpiti se opazi:

Po § 16. šolskega in učnega reda so otroci, ki so se domá ali v privatni šoli učili, dolžni napraviti koncem šolske dobe izpit na javni šoli, in morajo to dokazati s spričevalom pri okrajni šolski oblasti.

Za izpit je plačati 5 gold. izpitnine, ki se razdelé med izpraševalce in voditelja na jednake dele. Pri dokazanem uboštvi sme prva šolska oblast takso znižati ali odpustiti.

Vspehi izpustnega izpita privatnih učencev se zabeleži v katalog (oddelek) dotičnega leta, tako da je možno tudi duplikat izdati. Datum tega spričevala in stran kataloga je vpisati tudi v pravilni zapisnik.

Za izpite privatistov, ki se oglašé za izpit za časa šolske dolžnosti, vporabiti je obrazec izpitnih spričeval. Vspeh teh izpitov naj se vpiše v dotično razrednico.

Spisovanje tednika.

Obravnavana učna tvarina naj se vsak teden vpiše v tednik natančno, da je mogoče učno tvarino v pojedine tedne, kakor tudi sistematično napredovanje posameznih predmetov posneti. — Med tednom dane domače naloge morajo se v predal za dotični predmet vpisati. Ni dovoljeno v predale vpisati le pojedine besede, n. pr. izprašal, ponavljal itd. ne da bi navajal dotičnega gradiva.

Izvanredni prosti dnevi naj se vpišejo v predal „opazke“.

(Dalje sledi.)

Pedagogiški razgled.

Rusko in Čuhonsko.

Posnel po „Annuaire de l'enseignement primaire, VIIème année 1891“. Pr. A. Vrvarjev.
(Dalje.)

3. Šolski zavodi.

Ustanavljanje ljudskih šol ni obvezno, in država se vdeležuje jih zgradb in vzdrževanja v jako tesnem okviru.

Različni ljudskošolski zavodi so: duhovniške in župnijske šole, začetne ljudske šole na kmetih, nadaljevalne ljudske šole na kmetih, meščanske šole, okrajne šole, pedagoška semenišča in normalne šole.

Duhovniške in župnijske šole. Osnovane vsled postave od 13. junija 1884. katere država posebej podpira, so odvisne izključno od pravoslavnega duhovenstva. Ustanovili so jih in jih vodijo župniki, ki poučujejo veronauk in izberejo učitelja za druge predmete poučevanja, ako ne prevzamejo sami tega poučevanja.

Oproščene vsakega oficijelnega vodstva in stoječe pod nadzorstvom pokrajinskega sveta, kojega imenuje nadškof, imajo te šole svoje posebne v obče preobširne načrte in učne knjige, katere je dovolila posebna cenzura.

Ustrojene in urejene so do sedaj zelo pomanjkljivo. Vaški župniki, katerim je v obče rediti mnogobrojno družino, so ubogi; plačujejo jih jako pičlo, tako da morajo obdelovati svojo zemljo sami; ni jim mogoče pečati se strogo stvarno s šolami, katere opravljati jih silijo. To je ustanovitev, ki ne kaže, da bo imela dovolj vsepa.

Selske ljudske šole. To so jednorazrednice, koje obiskavajo dečki združeni z deklicami, navadno v neprimernih prostorih, da-si se država trudi zboljšati jih, dajaje na primer brez plače les za njih zgradbo. Šola se vrši navadno v „izbi“ kakih 20—25m³, koje oprava je jako primitivna; luči tudi manjka, in tu se shaja po 30—40 učencev in učenk. Deklice smejo po postavi v take šole zahajati do 12. leta, ali v resnici se ne gleda na starost in gostokrat najdeš štirinajstletne učenke, ne da od tod izvira niti najmanjši nedostatek; seveda jih je malo, povprek 6—8 med 40 učenci.

Ker so vasi gostokrat zelo oddaljene druga od druge, prebiva nekaj učencev v šoli. Učenci po 8—10km oddaljeni ostajajo od ponedeljka do sobote v šoli; navadno prinesejo seboj črnega kruha, kislega zelja, pšena, soli; včasih se jim da „šči“ ali kaj

kuhanega; najčešče pa živé ob suhem kruhu in spé na slami. Imovitejih kmetov otroci pa živé v kaki rodbini, ki prebiva blizu šole.

Višje ljudske šole na kmetih. V resnici so to navadne ljudske šole, katerim je pridán dopolnilni razred, ki se dovrši v dveh letih. Te šole so dvorazrednice.

Meščanske šole. Za te ni posebnih vodil in posebnih učnih načrtov. Poučevanje se vrši šest let.

Okrajne šole. V te se le tisti učenci sprejemajo, ki so dovršili ljudske šole. Ta ustanova je iz leta 1828. in vedno bolj gine; l. 1872. je carjev ukaz zapovedal namestiti jih z mestnimi šolami.

Učiteljska semenišča. Ustanovila so se učiteljska semenišča večinoma med leti 1865 in 1872, in jih namen je, vzgojevati in naobrazovati učiteljev.

Semeniščniki se pripravljajo na svoj poklic v vadnicah, ki stojé s semenišči v zvezi. Šolajo se po tri leta, tu in tam se tem pridene še pripravljajno leto. Učenci teh zavodov prebivajo navadno pri prebivalcih dotičnih krajev, a dobivajo od države podpore od 80—100 rubljev na leto. Kaže se dandanašnji, da bi te zavode radi spremenili v internate.

Šole normalke. To so pedagoška semenišča višje vrste, v katere se sprejemajo učenci na podlagi zelo strogega izpita. Med kandidati najdeš ne redko nekaj učiteljev. Šolanje je triletno in odhajajoči učenci dobivajo spričevala za poučevanje na višjih ljudskih šolah.

Dandanašnji je v Rusiji deset takih zavodov; sprejemajo se le tisti, ki so pri volji živeti v zavodih; večina izmed njih ima državne stipendije.

4. Vodila in učni načrti.

Ljudske šole kakoršnjekoli vrste smejo kot učne knjige in* kot knjige za čitanje iz šolskih knjižnic rabiti le take, katere je pri-pustila posebna komisija ministerstva, katera vsako leto objavi spisak pripuščenih knjig. Ta pedagoška cenzura je zelo stroga.

Začetne ljudske šole. Učni načrti začetnih selskih ljudskih šol obsegajo navadno tri leta, rekše tri zime, ker se pouk začne še le meseca oktobra, konča pa vže konec aprila.

Malo daljše je šolsko leto na meščanskih šolah, ki so prazne le meseca junija, julija in avgusta.

Vsled mnogih praznikov, verskih in narodnih, je odbiti mnogo prostih dni.

Sprejemajo se sedem- do desetletni učenci in marljivost je večinoma povoljna; ali jako veliko število otrok šol sploh ne obiskava, in število takih, ki ostanejo brez uka, znaša 60—70°/_o.

Ni se torej čuditi, da po nekaterih gubernijah, kakor smo pokazali, število čitanja in pisanja nevesčih vojaških novincev sega čez 80°/_o.

Naučni načrt je jako obširen. On obsega: Verski pouk, to je navadne molitve, mali katekizem, sveto zgodovino, pojasnjevanje bogoslužja;

čitanje;

pisanje;

ruski jezik, pravopisna načela in nekoliko slovnice;

računanje, ki obsega štiri računske načine z navadnimi števili, ruske mere in uteži, prve pojme o ulomkih;

cerkvenoslovenski jezik, to se pravi čitanje bogoslužnih knjig in evangelij;

petje, načelno cerkveno petje;

telovadbo, ki je sicer obvezen predmet od l. 1889 naprej, ki se vkljub tej naredbi do današnjega dne malo uči.

Zgodovinski in zemljepisni in pa prirodopisni pouk ne sega čez jako skromne začetne pojme, ki se nahajajo po čitankah.

Veronauk mora učiti župnik, ki se temu poslu jako rad ogne preloživši to breme učitelju na pleči, da-si na pravoslavnih šolah vodila učitelju prepovedajo, pečati se s tem poukom.

Protestanskih šol učitelji pa imajo sposobnost razvijati, pojasnjevati zgodovinsko in dogmatičko stvarino, ki je podlaga moralnemu razvitku šole.

Na konec tretjega šolskega leta morajo učenci pred nadzornikom ali kakim ministerskim poverjenikom prebiti skušnjo, da dobijo spričevalo o dovršenih ljudskih šolah, kakor smo slišali više, ko smo govorili o vojaškem službovanju.

Ljudske šole višje vrste. V začetnih razredih se rabi naučni načrt ljudskih

šol v strogem smislu. V prvem razredu poučevanje obsega:

veronauk, veliki del katekizma in neke pojme o cerkveni zgodovini;

ruske slovnice osnovni del;

cerkvenoslovenski jezik obstoji v čitanji sv. pisma s predstavljanjem;

matematiko, ki se ima pečati z navadnimi in desetinskimi ulomki, z metričnim sestavom in osnovnimi pojmi o geometriji;

okrajšano zgodovino ruske zemlje;

zemljepisje, ki se ima pečati posebno z Ruskim;

zelo elementarne pojme o prirodopisji in prirodoslovji.

Po meščanskih šolah se uči vrh povedane stvarine:

elementarna slovnica cerkvenoslovenskega jezika;

precej obširen nauk o geometriji;

začetni nauk o prirodoslovji in prirodopisji;

okrajšana občna zgodovina;

prostoročno risanje in risanje z ravnilom.

Mnogim ljudskim in meščanskim šolam so pridjani obrtniški tečaji, kjer se učenci učé raznih obrtnij. Začnó se dejanski učiti ročna dela, ki so vže uvedena po nekaterih šolah normalkah (v Petrogradu, v Vilni, v Oremburgu, v Glukovem, v Feodosiji) in po nekaterih pedagoških semeniščih.

Pedagoška semenišča. Veljavni učni načrti posnemajo podobne nemške zavode.

Da-si so vspehi, ki se dosežejo v obče jako povoljni, in da-si so najboljši učitelji prejšnji učenci pedagoških semenišč, se te šole nekaj časa sem črnijo. Nekateri jim očitajo, da se veronauk ne poučuje več tako zdatno kakor svoje dni, da se preveč pečajo s pedagogiko, da se vednostne studije vrše preobširno, da se sploh gladina učiteljskega izobraževanja tira previsoko.

Pravi se celó, da ministerstvo združuje nova navodila in nove učne načrte. Vsekako pa je upati, da nameravane spremembe ne bodo težile po tem, da bi se zboljški in vspehi, ki so se dosedaj dosegli, zmanjšali.

Šole normalke. Jih naučni načrti se malodane strinjajo z načrti, ki veljajo za gimnazije, ako se odbijejo stari in našedobni tuji jeziki.

(Dalje sledi.)

Slovstvo.

„Letno poročilo narodnih šol v Ljutomer-skem glavarstvu v šolskem letu 1890/91“. V Ljutomeru 1891. — Založilo okr. učitelj-

sko društvo v Ljutomeru. Tiskarna sv. Cirila v Mariboru.

Dokazovati važnost dobro sestavljenih

letnih poročil, kakoršna izdajajo nekatera šolska voditeljstva oziroma krajni šolski sveti koncem posameznih šolskih letin — bilo bi odveč; saj je jasno kakor beli dan, da vzbujajo taka poročila zanimanje in ljubezen do šole ter spoštovanje do učiteljstva v občē. Nimam v mislih tū onih poročil, ki ne obsegajo drugega nego gol suhoparen šolski letopis in pa imenik učiteljstva ter učencev, ampak v mislih imam letna poročila s polno basago dobrih zabavnih in poučnih sestavkov.

V tem smislu sestavljena „Letna poročila“ ne zanimajo samo učencev dotičnih šol, ampak tudi odrasli segajo z veseljem po takih brošuricah.

Dokaz temu so skupna letna poročila, kakoršna izdaja vže nekaj let sem ljutomersko učiteljsko društvo, in katera vzbujajo osobito pri prebivalcih ljutomerskega okraja občno pozornost.

Letošnje poročilo razločuje se od prejšnjih v tem, da se je raztegnilo na vse šole ljutomerskega okrajnega glavarstva — torej tudi na Gornjeradgonski okraj.

Vsebina knjižice pa je sledeča.

1. Zemljepisne črtice ljutomerskega glavarsta. (Nastavek.) spisal Ivan Kryl. Te črtice so prav zanimive ter govore o podnebju, o zemlji, rastlinah, živalih in o gospodarskih razmerah. Opozoriti nam je le na neko stvarno pomoto. Na 7. strani prištevā namreč g. Kryl med strupene rastline tudi gobo karželj, ki je vendar jedna najokusnejših jedilnih gob; samo, da se pri nas le malo uživa, ker si ljudje te gobe radi prevelike podobnosti, katero ima z mušnico, ne upajo pobirati. Karželj (nemški „Kaiserling“) je bil vže v starem veku znan kot najokusnejša gliva, katero so le kralji in cesarji uživali, od tod tudi znanstveno ime „Agaricus caesareus“. Kolikor je meni znano, se po nekaterih krajih ljutomerskega okraja karželj pod imenom „blagev“ tū in tam „oglavka“ uživa. Če pa je morebiti g. Kryl našel kako drugo strupeno gobo, kojo prosto ljudstvo „karželj“ nazivlje, bilo bi vsekako umestno navesti v oklepju tudi znanstveno označenie. Namesto „karželja“ lahko bi omenil g. Kryl dve strupeni gobi, kateri ljudstvo ondotnega okraja „steklači“ imenuje (Boletus luridus in Boletus satanas). „Lebeda“ na strani 7. je menda tiskarski pogrešek.

2. spis je: Zgodovinske črtice narodne šole pri Sv. Juriji ob Ščavnici. Spisal Ivan Strelec.

Marljivi tovariš naš g. Strelec, ki kaj

rad prevrača starinske zapisnike in druge listine, nam pojasnjuje v teh črticah, v kateri dobi se je osnovala narodna šola pri Sv. Juriju ter naštevā nadalje vse učitelje, oziroma nadučitelje, ki so delovali na tej šoli od leta 1719 do najnovejše dobe. Brez dvombe so vsi ti podatki, kojih nabiranje je bilo gotovo zelo mudno delo — tudi resnični.

Le toliko naj omenimo, da bi dobile te črtice mnogo večjo vrednost, ako bi nam bil gosp. Strelec pri tesnih življenjepisih posameznih učiteljev s par kratkimi besedami naslikal tudi značaj dotične osebe. Vsak ima kako posebnost, s katero se odlikuje pri svojem delovanji, in to (seveda le dobro) je treba o takih prilikah porabiti. Pri podatkih o nadučitelji Simonič-u (1871—1876) bi bil lahko omenil njegovo veliko muzikalno naobrazenost. V njegovem nekrologu *) se čita: Odlikoval se je mili naš sodrug zlasti v godbi; umel je vse instrumente. V svojih prostih urah je učil vse svoje otroke raznih instrumentov, v čemur jih je tako izuril, da je v boljših trenutkih svojega življenja delal cel koncert v svoji domači hiši, v veliko veselje ravno navzočih gostov“.

Istinitost teh besed ti tudi potrdi vsak Št. Jurčan, ki je Simonič-a poznal. 3. spis je življenjepisna črtica „Anton Krempelj. Za mladino priredil Sim. Cvahte“.

V lepi in priprosti besedi ponuja g. Cvahte naši mladini črtice o življenji in delovanji „imenitnega cerkvenega govornika, marljivega pisatelja in glasovitega učenjaka zgodovinarja“, ki je neizmerno ljubil svojo domovino ter deloval za njo vstrajno do svoje smrti. Škoda, da ni gospod Cvahte, ki je priredil spis za mladino v njem par torišč izpustil, kakor prigodbico iz 4. gimnazijskega razreda in stavek, (str. 15) ki govori o razporu, kojega je imel Krempelj s ptujskim dekanom.

Inače pa nam slika gospod sestavitelj samo take lastnosti Krempelj-eve, ki so vredne, da jih posnema mladina slovenska; njegovo za vse dobro in blago vneto sree, njegova izvanredna marljivost in pridnost, po koji je dospel Krempelj do tako visoke učenosti, najglobokejša ljubezen do milega naroda — vse to so lastnosti, ki bi naj dičile tudi našo slovensko mladež.

4. spis. „Črtice o čebelah. Spisal Tomaž Pušenjak“, je sestavek, katerega bode z veseljem čital šolski otrok pa tudi odrasel čebelar; kajti mnogo zanimivega bode našel v njem o živalicah, ki so nam

*) Glej „Slov. Učitelj“ 1876, str. 208.

„sijajen vzgled pridnosti, reda in snage, in ki pretvarjajo sladki sok v čislano strd, obližek starim in mladim.“

Na 21. strani v 3. vrsti od spodaj se je menda po tiskarjevi pomoti vrnil v stavek jeden nepotreben „včasih“.

5. spis. Pravljičica o kralji Atili (Od Kapele). Priobčil A. Vogrinec, je lepa, zanimiva pripovedka (a ne „pravljica“). Ta izmišljen dogodek ima zgodovinsko podlago in je torej „Sage — pripovedka“. Pravljičica (nemško Märchen) je zmišljen dogodek, ki se ne veže ne na kraj, ne na čas, pa tudi ne na kako zgodovinsko osebo.

Taki narodni biseri so zares vredni, da jih učitelj, ki živi med prostim ljudstvom, marljivo nabira ter tako otme pozabljenosti.

Drugi del poročila obsega „Razredbo šolske mladine“. Na čelu ima imenik ndov okrajnega šolskega sveta, pri vsaki posamezni šoli krajni šolski svet, učiteljstvo, vsolane občine in pa imenik učencev in učenek. Da se naštevajo zaostali učenci oziroma učenke z imenom, s tem se ne strinjamo, in to je grajal lanskega leta po vsej pravici tudi „Ljub. Zvon“. Dovolj bi bilo po našem mnenju, ako bi se le splošno povedalo štev. zaostalih šolskih otrok. Ljutomerski šolski okraj obsega 6 šol in ravno toliko tudi Gornjeradgonski. Pri vseh teh šolah je v poročilu tudi imenik šolskih otrok, le pri šoli Sv. Petra v Gornjiradgoni ne, ker ta šola ni hotela poslati imenika svojih učencev. (Res čudno! Pis.)

Kar se tiče jezika, nam je omeniti, da je v občelep, priprost in pravilen. Le gledé na rabo sestavljenih lastnih imen najdemo premalo doslednosti. Zdaj naletimo na „Mursko polje“, zdaj na „Slovenske Gorice“ in potem zopet na „Ptujsko cesto“ in na „Malo Nedeljo“ itd. Tudi v oblikah „večji“ (str. 19) „veči“ (str. 21) ni doslednosti.

Oblike „toti, tota, toto“ so v ljutomerskem okraju in ljudskem narečju res običajne, a v književnem jeziku se nekako čudno glase. Lepše je pisati „ta, to“ ali pa „ta-le, to-le“.

Na strani 68. najdemo med vsolanimi kraji k Sv. Petru tudi občino „Hercogvščak“. Ta beseda je res lepo izpeljana iz nemške „Herzogberg“, a debelo te bode gledal ondotni prebivalec, ako mu rečeš, da naj gré

v „Hercogvščak“ ker tega oznamenila ondi ne poznajo. Ljudstvo govori: „Grem v v Heckenberg“ — kar pa seveda tudi ni pravilno; najlepše bi pač bilo, ko bi se ljudstvo hotelo poprijeti izraza „Knezovščak“, koja beseda bi bila po našem mnenju najboljša prestava „Herzogberga“ ki je — mimogrede omenjeno — čisto slovenska občina.

Tudi občine „Ibigovalci“ (str. 68) v dotičnem šolskem kraji ni, pač pa „Zbigovalci“. Končujoč te v dobrem namenu napisane stvarne opombe o „Letnem poročilu narodnih šol v ljutomerskem glavarstvu“, ne morem si kaj, da bi ne povedal tudi misli, koja me je obhajala, ko sem pregledoval izvrstne članke v „Letnem poročilu“: Zares, čestitati je prebivalstvu, ki ima v svoji sredi tako izvrstne učiteljske moči, katerim ni samo do tega, da se mladina v šoli dobro poučuje in lika, temveč ki si poiščejo še pota, po kojih jim je možno koristiti tudi odraslemu ljudstvu.

Dal Bog, da nas učiteljsko društvo ljutomersko razveseli vsako leto s tako izbornim „Letnim poročilom“.

A. Kosi.

Novosti.

Slovenske pesmi za sopran, alt, tenor in bas. Vglasbil in velečastitemu gospodu Simonu Gregorčič-u, slavnemu pesniku slovenskemu, posvetil Hr. Volarič. Op. 7. — V Ljubljani. — Lastna založba. — Tiskali J. Blasnik-ovi nasledniki. Vsebina ličnemu zvezku je: 1. Slovanska pesem. 2. Pogovor z domom. 3. Ne zveni mi. 4. Pomlad. 5. Gospodov dan. 6. V noči. 7. Ljubav. 8. Na planine. 9. Poziv k petju. Same krasne pesmi, v katerih je gospod Volarič zopet pokazal svojo ogromno nadarjenost. Priporočamo te pesmi najtopleje tovarišem in jim polagamo na srce, da storé kolikor mogoče za razširjanje teh najnovejših proizvodov našega slavnega tovariša pri čitalnicah, pevskih društvih itd., katerim bodo izvrstno služili. Cena pesmam je jako nizka, samo 70 kr. (s poštnino 75 kr.), katero svoto je poslati skladatelju samemu v Kozano, pošta Kojsko-Gorica (Görz).

Obrtno spise. Sestavil Anton Funtek, c. kr. strokovni učitelj v Ljubljani. V Celji. Natisnil in založil Dragotin Hribar. 1891. —

To je naslov 165 strani obsežajoči ravno kar izišle knjigi, ki bode slovenskim obrtnim šolam dobro došla, pa tudi našim obrtnikom dobro služila. Dobiva se pri založniku v Celji po 80 kr. vezan komad.

Društveni vestnik.

S Krasa 2. oktobra t. l. In vendar se je zborovanje učiteljskega društva za sežanski okraj s proslavo prve desetletnice svoje 1. oktobra v Sežani sijajno obneslo, vzlic vsem spletkam in ščunvanjem nekaternikov, poznanih veternjakov na spodnjem Krasu. — Hvala Vam, gospodje, ker ste delali čast desetletnici (?) s svojo odsotnostjo. Dosegli niste in ne bode, česar želite, kajti značajne in odločne osebe Vam ne gredo na limanice, ker Vas dobro, prav dobro poznajo. Le tako naprej, in videli bomo, kje bo zmaga. Sejete prepir, a želi bodele gotovo vihar.

Ob 10. uri predpoludne istega dne, sešlo se je v sežanski šoli 23 udov društvnikov in društvnic, trije celo vrli sodrugi iz volovskega okraja v Istriji, namreč gg.: Debenjak, Martelanec in Siškovič. Jeden sotrudnik iz spodnjega Krasa je svojo odsotnost opravičil s tehtnimi vzroki.

Prva točka dnevnega reda: Praktičen poskus iz prirososlovja.

Gospod Kante je kaj izborno razlagal košček prirososlovne vsebine iz III. berila: Razširjanje toplote z otroci IV. razreda. Učiteljstvo je s pozornostjo sledilo zanimivemu pouku gospoda razlagalca. Kritika ni bila kratka, ker so posamezni učitelji, da se ščiste pojmi, živahno debatovali. V razpravo so posegali gg.: Debenjak, Martelanec, Fakin in Kosovel in glavni poročevalec Luznik. Naposled so se vse točke kritike s pohvalo skoraj en bloc vzprejele. Učevne poti ne bodem navajal, ker to predavanje pride baje natisneno v „Popotnik-u“. *)

Kaj pa naj rečem o krasnem govoru našega vrlega predsednika, kateri z redko bistroumnostjo vže devet let vodi društvene vajeti? Cel njegov obširen govor, bil je gledé na obliko, kakor tudi gledé na vsebino dovršen. Zbor je vedno govorniku pritrjeval. Pričet z lepim uvodom, omenjal je ustanovitev društva namreč blagega gospoda c. kr. okrajnega šolskega nadzornika Franca Vodopivca, čegar ime je s krasnimi črkami zabeleženo na prvi strani društvene kronike. Na dalje navajal je, kaj je vse društvo

*) Prav tako!

Uredn.

dobrega in koristnega storilo v teku 10 let v prid narodnega šolstva in učiteljstva, da šteje društvo 41 udov, kateri večinoma vstrajajo od njegovega pričetka do danes, osobito velja to o vrlih gospicah tovarišicah. Le dva učitelja in jedna učiteljica v okraji morali so se iz društva izbrisati.

K zborovanju morali ste priti vi črnogledi in delujoči (?) udje, in videli bi kaj je vse društvo storilo v dobi svojega obstanka.

Društvo je delovalo in bode še naprej z lepim smotrom, koristiti narodnemu šolstvu in učiteljstvu.

K raznim nasvetom vprašal je gospod Luznik, kateremu se zdi društveno delovanje nevspešno, društvo oziroma odsek, kaj je storil gledé na opis sežanskega okrajnega glavarstva, oziraje se na ukrepe občnega zbora v oktobru lanskega leta v Nabrežini. Gospod Kante, kot načelnik odseka odgovarja poprašalcu, da odsek ne more ničesar storiti, dokler ne dobi v to svrhu potrebne snovi, t. j. opise posameznih občin v okraji; a obljubuje, da hoče on v prihodnjem občnem zboru v ta namen čitati opis sežanske občine.

Ljubezen in kolegijalnost naj kraljuje med učiteljstvom, pravi gospod Fakin, čemur zbor tudi pritrdi.

Gospod Štrukelj predlaga z ozirom na ugled našega stand, da naj društvo s polovico radodarnih doneskov in z drugo polovico iz društvene blagajnice, postavlja umrlim udom spomenike.

Zbor se zлага s to hvale vredno mislijo, a nalaga predlagatelju, da naj on ob vsakej priliki sproži to misel ter nabira v ta namen radodarne prispevke, društvo pa bo v svojem času odločilo, komu in kateremu umrlemu udu naj se postavi najprej nagrobni spomenik. S tem je bil oficijelen del zborovanja zaključen.

Med neoficijelnim delom t. j. med obedom, mi je omeniti lepe napitnice gosp. Luznik-a na gospoda predsednika kot vrlega voditelja društvu.

Tako je društvo obhajala svojo desetletnico. Bog daj, da bi učakalo ne le pet in dvajsetletnico temveč, da bi se še nadalje razcvitalo in bujne cvetke pognalo v korist narodnega šolstva. —o—

Dopisi in druge vesti.

Maribor. Dne 7. septembra je imelo učiteljstvo mariborskega okraja svojo letošnjo uradno konferencijo, katere se je v polnem številu vdeležilo. Pričela se je točno ob 8. uri z praktično učno obravnavo berilnega spisa „Žabi“, katero je reševal s svojimi učenci v leitersberskeji šoli gospod Miha Cizel. Kritika o tem učnem poskusu vršila se je v IV. razredu učiteljšča, kjer se je potem zborovanje nadaljevalo, in je za referenta prav ugodno končala. Otvorivši potem prav za prav zborovanje,

se gospod predsednik, c. kr. okr. šolski nadzornik, gospod ravnatelj Schreiner, spominja v prav toplih besedah po lepem starem običaji Nj. veličanstva našega presvitlega cesarja Franca Jožefa I. ter mu zakliče trikratni živio, kateri skupščina navdušeno ponavlja.

Potem imenuje gospoda M. Nerat-a svojim namestnikom. Volitev tajnikov: gg. J. Schulmann in F. Pučelik vršila se je per acclamationem.

Nadaljevaje pravi gospod predsednik, da se

stanje šole presoja na podlagi § 1 šolskega zakona od 14. maja 1869 oziroma 2. maja 1883., ki zahteva od ljudske šole trojno: 1. нравно-versko vzgojo, 2. razvoj duševnega delovanja otroškega, 3. posredovanje vseh za nadaljno izobražbo za življenje potrebnih znanosti in spretnosti, da se osnuje podlaga, na kateri se vzgojujejo vrli ljudje in državljani.

Gledé na нравно-versko vzgojo priznava predsednik z zadoščenjem, da spolnjujejo naše šole v obče to nalogo, kar sklepa iz vedenja učencev v šoli, katero je večinoma vzorno in pa iz vedenja učencev zunaj šole, zlasti na poti v šolo in iz šole. Posebno mu ugaja stari častiti krščanski pozdrav: „Hvaljen bodi Jezus Kristus“, na kateri sme šola ponosna biti. „Na nekaj bi pa posebno opozoril, na kar se večkrat ne pazi, ali vsaj v tolikej meri ne, kakor zasluži. Menim gojitev čustev, ki je prevelike važnosti, kajti iz njih izvira volja in djanje človeško. Pridno se morajo gojiti. Kajti iz njih se razvija v zrelejši dobi značaj. Ne morem si kaj, da Vas ne bi opozoril na zlate besede našega pesnika: „Da glava, glava, gospoda moja! ali poleg glave tudi srce! Ne glava sama, ne srce samo; glava in srce v pravem ravnotežji, v lepem soglasji; to stoprav je človek po božji podobi in po volji božji! „Za glavo ni se mi pač treba poganjati, zanjó dela vse in skrbi rodovina, družba in država. Ali za srce, to siroto pepeljušico, pozabljeno v koti, zagnal bi pravi ljudomil rad svoj glas svareč po deželah: Gorje Vam narodi, ako bodete le vedno mislili, preudarjali, umovali in modrovali; ako bodete mlademu rodu svojemu le možgana vadili in urili, a ne gojili, učili in blazili mu srca. Slava je samopašna, od kod pride vam potem sočutje, usmiljenje, bratoljubje, in brez tega, kaj bode človeštvo? Glava polna, prazno srce, kadar bode to splošno, nič dobrega ne more priti. Vsak za-se, vojska vseh zoper vse, novo še hujše divjaštvo!“

Najlepša prilika za gojitev čustev se nam poda pri obravnavi etičnih sestavkov, katerih pa je žalibog v naših berilih jako malo. Ta prilika se sicer skoraj vedno vporablja zlasti ker končajo taki sestavki večinoma z glavno mislijo, ki se navadno od učencev memorira. To je sicer čisto hvalevredno, da-si bi bilo morebiti bolje, če bi učenci to misel sami našli, učitelj jo spravi potem v primerno obliko, v kateri bi jo potem učenci memorirali. Pa tudi s tem se še smoter ni dosegel, kajti, učenec se mora za stvar tudi ogrevati. K temu pa vodi tople iskren govor. Priporočal bi po mnogih slučajih, da bi se govorilo manj doktrinarno, marveč bolj pri-srčno.

Pa ne samo berila etične vsebine se lahko vporablja za gojitev čustev ampak vsak predmet daje za to prilike. Verski čut se gojuje v naravopisu in naravoslovji, če se učé otroci po skrivnostem, čudotvornem delovanji naravnih sil in po večnih zakonih narave spoznavati modrost in vsegamogočnost stvar-

nika. Domoljubje se gojuje pri zgodovinskem pouku, v zemljepisji in naravoslovji, ki nam kažeta lepote naše domovine, itd. Zadovoljiti se moram s temi malimi migljaji, zlasti ker s tem ničesar novega ne povem. Nujno Vas pa prosim, da posvečujete tej strani svojega delovanja posebno pozornost.

Vzgoja pa se raztega tudi na zunajno vedenje. Tukaj bi Vas opozoril, da pazite na snago učencev in odpravite druge napake, n. pr. da gleda učenec pri odgovoru na tla, da se naslanja s komolcem na klop itd. Prijazen odkritosrčen pogled ter da se učenci ravno in prosto držé, se lahko doseže če se dosledno zahteva-

Preidem k drugi nalogi ljudske šole: k razvoju duševnega delovanja. Zna-li učenec več ali manj, na to se v prvi vrsti ne oziramo. Vse jedno nam je, zna-li učenec pet hroščev več po imenu imenovati, ali vse reke severne Amerike naštevati itd. Ali želimo, da se vadi duh učencev na učni tvarini, misli, čuti, volje in djanja učencev se morajo pripravi na pravo pot, da se navajajo k samostalnosti. Tvarina, katere se naučé učenci v najboljših šolah ne zadostuje za življenje. Življenje vstvarja položaje, kateri se v šoli ne morejo niti približevalno prede-lati. Za take slučaje mora lastna pamet in srce najti pravo pot. Blagor onemu, kateremu je dala šola navod k temu.

Videl sem šole, ki so se pošteno pečale s to nalogo. Vendar pa ne morem prikrivati, da se na ne malem številu šol našega okraja tej zahtevi vstreče le v prav mali meri. Učenci se navedejo mnogo premalo k samostalnosti. „Der rechte Unterricht ist kein Verpacken und Aufspeichern fertiger Warenballen, sondern ein lebendiges Wachsen oder ein verständnisvolles Aufbauen aus verschiedenem Materiale“. (Pollack). Napaka je v metodi. Glavno poučno načelo veljavno od Komenskega: „Pouk mora biti nazoren“ je sicer v vsakega učitelja prepričanju, ali praktično se še davno ni popolnoma izvedlo. Vsak predmet, ne samo naravopisje, se mora nazorno obravnavati. Ugovarjati se mi vtene in večinoma opravičeno, da nimamo sredstev za to. Ali vendar tega ugovora ne morem vsprejeti kot izdatno opravičenje. Imenujem Vam lahko šole, ki niso dobile ne krajcarja za učne pripomočke, pa morejo vendar reči, da so z najpotrebnejšim preskrbljene. Učitelji so se pač sami za stvar pobrinili. Pa tudi tam, kjer imajo učne pripomočke, se ne vporablja vedno pravilno. Učni pripomočki niso za to, da bi potrjevali izreke učiteljeve, ampak učenec se mora učiti pod vodstvom učiteljevim čitati od pripomočkov. Razlagati hočem to na posebnem izgledu. Učenec naj ne išče na rastlinskem listu potrdila, da je, kakor je rekel učitelj, pečljat, jajčast itd., ampak učenec naj bere sam te lastnosti iz lista in naj tudi sam najde primerne izraze za nje. Ali da navedem drug izgled. Na zemljevidu naj učenec ne zna samo imen mest in rek, ampak on mora znati zemljevid čitati.

Najprej mora poznati navadna kartografska znamenja; s pomočjo teh znamenj mora spoznavati vertikalne in hidrografske razmere dežele. Iz teh razmer mora po pravilno napeljanih sklepih znati naslikati kulturno stanje dotične dežele itd.

Druga pogostoma se nahajajoča metodična napaka je v vprašanji. V tem smo si enakih misli, da pripada vpraševalni poučni obliki prvo mesto pri ljudsko-šolskem pouku. Tudi to nam je jasno, da je stavljenje vprašanj najtežavnejši del učnega delovanja v ljudski šoli. Vkljub temu ali prav za prav, ravno radi tega, moramo na vprašanja obratovati največjo skrb. Precej navadna oblika vprašanja je takozvani navidezni pogovor. Manjši ali večji odstavki iz čitanke se prečitajo, potem se to, kar se je čitalo, stavek za stavkom izprašuje popolnoma se naslanjajoč na besede berila. Učenec odgovarja potem več ali manj z istimi besedami, kakor so v knjigi. Tako se memorirajo cela berila, katero znajo potem učenci z občudovanja vredno spretnostjo na pamet „povedati“. S tem se sicer vadi spomin, za izobraževanje pameti pa je tako postopanje brez vsake vrednosti, srce se ne ogreva, učenje postane trpinčenje, ker manjka glavni pogoj za zanimanje, namreč razumnost. Ne morem se tukaj spuščati v natančnejšo razpravo tega učnega vprašanja. Priporočam torej prav natančno proučevanje tega poglavja pouka. (Dalje sledi.)

(Priznanje). C. kr. dež. šolski svet krajnski je izrekel nadučitelju v Ribnici, gospodu Jožefu Raktelju povodom njegovega umirovljenja zaradi 48letnega uspešnega delovanja v učiteljskem poklicu, svojo popolno priznanje in pohvalo.

Razpisi natečajev.

Št. 421.

Nadučiteljski in podučiteljska mesta.

Na ljudskih šolah III. plač. razreda v Laškem trgu se nastopna sedaj še provizorično oskrbovana učna mesta eventualno definitivno umešajo:

- a) na dvorazredni ljudski šoli z nemškim učnim jezikom 1. mesto nadučitelja, — 2. podučiteljsko mesto, potem v slučaju premeščenja ali povišanja
- b) na četrterazredni ljudski šoli s slovenskim učnim jezikom 1. nadučiteljsko mesto, — 2. dve učiteljski mesti, — 3. jedno podučiteljsko mesto.

Prosilci za katero teh mest naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani in z ozirom na nadučiteljski mesti tudi z dokazom, da so sposobni subsidiarno poučevati katoliško verstvo, potom predstojnega okr. šolskega sveta do 15. novembra 1891 pri krajnem šolskem svetu v Laškem trgu.

Okr. šolski svet v Laškem, 28. sept. 1891.

Za predsednika: Bl. Ambrožič s. r.

Št. 451.

Podučiteljsko mesto.

Na trirazrednici pri Sv. Miklavžu poleg Ormoža se popolni podučiteljsko mesto s prosto

Vsebina. I. Deželna učiteljska konferenca v Ljubljani. (III.) — II. Prilodopisni pouk v jednorazrednicah. (XXIV.) (H. Schreiner in J. Koprivnik.) — III. Nove tiskovne k uradnim spisom ljudskih šol na Primorskem. (I.) — IV. Pedagoški razgled. (Rusko in Čubonsko.) (III.) — V. Slovtvo. (Ocena. Novosti.) — VI. Društveni vestnik. — VII. Dopisi in druge vesti. — VIII. Natečaji.

Lastnik in založnik: „Zaveza“

Tisk tiskarne sv. Cirila v Mariboru. (Odgov. J. Otorepec.)

Spremembe pri učiteljstvu. Gospod Franc Leskovar, uč. v Spitaliču imenovan je naduč. pri Novi cerkvi (celjski šolski okraj). Gospod Lovro Šah, podučitelj pri Novicerkvi postal je učitelj ravno tu. Gospod Peter Kavčič, podučitelj v Lehnu pride za učitelja k Novi cerkvi (ptujski šolski okraj), gospod Anton Klanjšček, bivši učitelj v Št. Juriju pod Donatsko goro pa za učitelja v Cirkovce. — Mariborska učiteljska pripravnik sta novo nameščena kot podučitelja, in sicer: gosp. Franc Horvat pri D. M. v Puščavi, g. Janez Majhen pa pri Sv. Rupertu v Slov. gor. — Gosp. Andrej Leskošek pride za suplenta v Makole.

Na Primorskem: V Kanal pride gspđ. Karla Leban (def.) in izpr. učit. kand. Kramar Marija, v Rihemberk gspđ. Vernja Ida, v Dornberg gspđ. Jelšek Amalija (do sedaj v Povirji sez. okraj). Gspđ. Kríst. Doljak iz Števerjana v Solkan, na njeno mesto gspđ. Ana Lukman. Gspđ. Jug Otilija iz Kriza v Grgar; gospod Anton Možina iz Levpe na Brje, na njegovo mesto gospod Andrej Tomažič iz Srednjega; na Srednje izpr. učiteljski kandidat gospod Peter Stanič. V Vedriar gospod Davorin Golja iz Vipolž; gospod Fr. Strgar iz Loma na Banjšice, v Lom izpr. učit. kand. Alojz Bajec; na novo ustanovljeno jednorazrednico Gorenji Cepovan — Vrata pride kot potovalni učitelj gospod Krmac.

Listek uredništva.

Gg. dopisniki „Iz Haloz, iz goriškega okraja“ in „iz vranskega okraja“ naj nam ne zamerijo, da ne najdejo svojih dopisov vže v tej številki. Naraslo nam je namreč drugo gradivo tako, da smo morali vže stavljenе dopise odložiti za prih. številko. — Gosp. J. St. v S.: Kaj pa ste umolknil? — Gosp. V. R. v D. L.: Hvala lepa. Prišlo je še ravno o pravem času. Prosim za „konec“. Srčen pozdrav! — Gosp. A. K. v S.: Menimo, da Vam bode po volji tako. Zdravi!

izbo in z dohodki IV. plačilnega razreda definitivno ali tudi začasno. Provizorično nameščeni lahko dobó osobno doklado 30 gold. na leto.

Prosilci in prosilke, slovenskega in nemškega jezika večši, naj vložijo svoje redno opremljene prošnje z dokazom, da so avstrijski državljani, do 17. oktobra t. l. pri krajnem šolskem svetu pri Sv. Miklavžu poleg Ormoža.

Okrajni šolski svet Ormož, 17. sept. 1891.

2-2

Predsednik: Scherer s. r.

Št. 253.

Naznanilo.

Skušnje sposobnosti za splošne ljudske in meščanske šole, ki se imajo opravljati v roku meseca novembra, pričnejo pri podpisani komisiji t. l. v ponedeljek dne 2. novembra ob 8. uri zjutraj.

Prošnje za dovoljenje k skušnji, ki se naj spišejo po čl. II. 1 in čl. III. 2 izpitne naredbe z dne 31. julija 1886 morajo priti najpozneje do 31. okt. t. l. predpisanim potom k ravnateljstvu komisije.

V Mariboru dne 28. septembra 1891.

C. kr. izpraševalna komisija za splošne ljudske in meščanske šole.